

ЕКСПЛІЦИТНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ОЦІНКИ У КРИТИЦІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ НАУКОВИХ СТАТЕЙ)

Статтю присвячено аналізу одного з компонентів англомовної наукової статті – жанру наукового дискурсу – а саме, критиці, об'єктивованій у висловлюваннях негативної оцінки. Увагу зосереджено на експліцитних лексичних засобах об'єктивної негативної оцінки. Виявлено, що найбільш поширеними з них є прикметники, далі йдуть іменники та дієслова, частка яких значно менша, найменш типовими засобами є прислівники. Наявність негативно оцінного значення досліджено з опорою на лексикографічні джерела, шляхом встановлення зв'язку між конкретною номінацією та її гіперонімом (bad).

До актуальних проблем сучасного мовознавства належить вивчення різних типів та різновидів дискурсивної діяльності. Серед розвідок цієї проблематики наявні й такі, що висвітлюють особливості англомовного наукового дискурсу, надають характеристику його жанрам, у тому числі й такому, як наукова стаття [1]. Окрім вивчення загальних характеристик наукової статті, увагу дослідників привертає аналіз окремих її компонентів [2].

Об'єктом нашого дослідження є такий компонент англомовної наукової статті як критика.

Матеріалом дослідження виступають розміщені в мережі Інтернет (сайт www.doaj.org [3]) англомовні статті з таких наукових дисциплін, як лінгвістика, соціологія, література, педагогіка, психологія, правознавство, історія, політологія, антропологія та економіка.

Як слушно твердять науковці, критика реалізується за допомогою критичних зауважень [4] – висловлювань, що вербалізують певний об'єкт та його негативну оцінку. Проведений аналіз дозволив виявити, що об'єктами критики в англомовних наукових статтях виступають *теорія, проблема / тема / гіпотеза, методологія, висновки, текст, дані, свідчення та мета* дослідження [5]. Задачею наступного етапу є вивчення особливостей вираження негативної оцінки в критичних зауваженнях.

Метою цієї статті є систематизація лексичних засобів, за допомогою яких негативна оцінка есплікується в критичних висловлюваннях, наявних в англомовних наукових статтях.

Критика у науковій статті може виражатися у прямий або непрямий спосіб (експліцитно чи імпліцитно). У разі застосування прямого способу, у критичних висловленнях містяться лексичні одиниці – назви негативно-позначених концептів [6: 56-59] або семантично пов'язані з ними номінації; у цьому випадку негативна оцінка есплікується на лексичному рівні.

Відповідно, під експліцитними засобами вираження оцінки у критиці в англомовній науковій статті розуміємо лексичні мовні одиниці, які явно, недвозначно вказують на вади, хиби та недоліки методології, теоретичного підґрунтя умов проведення експерименту, отриманих у результаті даних, висновків, а також самого тексту наукової статті тощо.

Негативну позначеність лексичних одиниць виявлено шляхом дефінітивного аналізу, використовуючи лексикографічні джерела [7-9]. Це дозволило співвіднести конкретну досліджувану номінацію з її гіперонімами та (за меншої або більшої довжини ланцюжка) встановити зв'язок з номінацією *bad, badness*. Якщо такий ланцюжок безпосередньо встановити не вдавалося, залучалися словники синонімів або словникові дефініції, у результаті чого було отримано той самий результат (встановлено зв'язок з указаними номінаціями).

Частининомовний аналіз експліцитних засобів вираження оцінки у критиці засвідчив, що до їх числа входять прикметники, іменники, дієслова та прислівники.

Найбільшою кількістю мовних одиниць, використаних для вираження експліцитної оцінки у критиці, представлені **прикметники** (46,62 % від усіх лексичних засобів), з поміж яких ми зафіксували:

кореневі (false, little, naive, scant, scarce, sparse, vague, wrong), наприклад:

• (adj) **false**; false → mistaken → mistake → defect → disadvantage → liability → bad, badness [7]:

(1) *The thought is of course near at hand that this distinction coincides to some extent with the democracy-authoritarianism distinction that was introduced earlier; however, **such a conception is false*** [3].

• (adj) **little**; little → small → inferior → bad, badness [8]:

(2) ***Little work has been done in studies of Old Saxon meter to explain a handful of irregularities, known as 'heavy hypermetric' verses, a term to be defined below*** [3].

• (adj) **scarce**; scarce → scarceness, scarcity → insufficiency, inadequacy → failing, weakness → flaw → defect → disadvantage → liability → bad, badness [7]:

(3) ***Ernestina de Champourcin's only published novel La casa de enfrente (1936) has received scarce attention from the scholars of literature*** [3].

афіксальні (contradictory, difficult, erroneous, impossible, inadequate, trivial, unprepared), наприклад:

• (adj) **incomplete**; incomplete → imperfect → defective → defect → disadvantage → liability → bad, badness [7]:

(4) *Men and women are both equally likely to sacrifice their own lives to save a close kin member (Mills, Pedersen, and Grusec, 1989). However, due to the non-violent nature of the altruistic acts that are generally used, this finding may be **incomplete*** [3].

• (adj) **misleading**; misleading → deceptive → false → mistaken → mistake → defect → disadvantage → liability → bad, badness [7]:

(5) *The prints I have looked at so far are a **misleading** guide to Cruikshank's ideological affiliations in 1819* [3].

• (adj) **mistaken**; mistaken → mistake → defect → disadvantage → liability → bad, badness [7]:

(6) *Although I find it **mistaken**, one quite commonly finds the characterization of [verb phrase]-ta as a past tense-marking auxiliary verb* [3].

• (adj) **unsatisfactory**; unsatisfactory → unsuitable → bad, badness [8]:

(7) *These diagnoses – both psychological and physical – seem to me **unsatisfactory**, and there is something risible about the suggestion that Shakespeare's tragedy could have been averted if only Iago had the proper antacids* [3].

Серед афіксальних прикметників варто відзначити значне превалювання суфіксально-префіксальних прикметників (inaccessible, incomplete, inconsistent, misleading, unavailable, unreasonable, unreliable) над суфіксальними (faulty, limited, problematic, useless, wrongful) та префіксальними (unable, unclear, unsure). Другою важливою обставиною виявилася та, що негативно-оцінне значення у частині цих номінацій утворюється шляхом сполучення афікса зі значенням заперечення (префікси in- (та його аломорфи), mis-; суфікс -less) та кореня з позитивно оцінною семантикою.

Значну питому вагу в експліцитному способі вираження оцінки у критичних зауваженнях в англомовних наукових статтях також мають **іменники** (27,82 % від усіх лексичних засобів вираження оцінки у критиці), серед яких були зафіксовані: conflict, danger, decay, defect, difficulty, drawback, failure, flaw, gap, inability, incompatibility, lack, limitation, loss, misconception, misreading, misunderstanding, neglect, oversimplification, paucity, pity, problem, restriction, setback, shame, shortcoming, underestimation, weakness тощо. Наприклад:

• (n) **drawback**; drawback → disadvantage → liability → bad, badness [7]:

(8) *Since the vast majority of languages that need documentation have neither an orthography nor a literate community, the method I have described focuses on Oral Commenting, or Oral Data Annotation—: <...>. **It is not without its drawbacks**, but this method has as its advantage the capacity to engage the speech community quickly and early in the language documentation process* [3].

• (n) **flaw**; flaw → defect → disadvantage → liability → bad, badness [7]:

(9) *The common **flaw** in most previous accounts is the desire to explain the distribution of the relative TAM paradigms by positing some common feature uniting the various contexts* [3].

• (n) **lack**; lack → deficiency → insufficiency → inferior → bad, badness [8]:

(10) *There is a **lack** of naturalistic research with clinically representative patients and treatments* [3].

• (n) **limitation**; limitation → disadvantage → liability → bad, badness [7]:

(11) *Another **limitation** of our study was that although we achieved a high level of reliability with both of our instruments, they are self-report measures* [3].

• (n) **shortcoming**; shortcoming → liability → bad, badness [7]:

(12) *An important **shortcoming** of the study is the small sample size and the last-observation-carried-forward (LOCF) analysis to account for missing data* [3].

Менш поширеними лексичними одиницями, що експліцитно позначають негативну оцінку у критичних зауваженнях, наявних в англомовних наукових статтях, виявилися **дієслова**, які налічують 19,55 % від усіх експліцитних засобів та подані такими одиницями як conflict, contradict, ignore, neglect, overstate, restrict, underspecify. Подібно до прикметників серед дієслів зафіксовані кореневі (fail, limit, lose, miss, skew) та афіксальні (jeopardize, mislead, overlook, overrepresent, problematise, underestimate), приміром:

• (v) **limit**; limit → limitation → disadvantage → liability → bad, badness [7]:

(13) *Also, the external validity of this study is **limited** by the fact that participants evaluated people in a video rather than in a face-to-face format* [3].

• (v) **mislead**; mislead → misleading → deceptive → false → mistaken → mistake → defect → disadvantage → liability → bad, badness [7]:

(14) *The confusion arises no doubt because a cursory glance at the "Tabla de las materias" of the *Flor de Sentencias de Sabios* (Martin Nucio, 1557) **misleads** the critic, because many of the categories into which the sentences are grouped bear the same names as the *triumfos** [3].

• (v) **misread**; misread → misinterpret, misunderstand → misinterpretation, misunderstanding → mistake → defect → disadvantage → liability → bad, badness [8, 7]:

(15) *In fact, I believe that grouping Lotario and Anselmo together with respect to their epistemological leanings and approach to knowledge allows for the potential to **misread** the text, or assume that something is there that is not* [3].

• (v) **overlook**; overlook → leave out → neglect → fail → go wrong → wrong → incorrect → faulty → defective → bad, badness [8]:

(16) *Through their commentary in the sidelines of the text, the English translator / editor reveals much about early modern English ethnology. **But it is not surprising that modern scholars have overlooked these textual traces, for in deploying the margins to express their responses to China, the English chose a form of expression that has been critically sidelined*** [3].

Частка **прислівників** у проаналізованих фрагментах була незначною (6,01 % від усіх лексичних засобів вираження оцінки у критичних зауваженнях), серед них, приміром: *instead, hardly any, inadequately, incorrectly, unlikely* і т. д.:

• (adv) **incorrectly**; incorrectly → incorrect → faulty → defective → bad, badness [8]:

(17) *For example, **the name for the village of Deering appears incorrectly as Ipnaitchiaq, rather than the correct name, Ipnaitchiaq, on Krauss's widely circulated 1995 map of the Inuit-Yupik-Aleut languages*** [3].

Таким чином, проведений аналіз дає змогу дійти **висновку** про те, що негативна оцінка у критичних зауваженнях виражається лексичними одиницями, семантична структура яких визначає їх як такі, що об'єктивують концепт BAD; ці одиниці представлені переважно прикметниками, менш типовими засобами є іменник та дієслово, у той час як прислівники не мають значної питомої ваги.

Однак ці результати засвідчують лише варіювання інвентарю лексичних засобів, вжитих авторами англомовних наукових статей для експліцитного вираження негативної оцінки. **Перспективою роботи** є аналіз частотних характеристик досліджених лексичних одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ільченко О. М. Етикет англомовного наукового дискурсу / Ольга Михайлівна Ільченко. – К. : Політехніка, 2002. – 288 с.
2. Ярхо А. В. Модель структурно-функціонального аналізу компонента acknowledgements в сучасному англомовному науковому дискурсі / А. В. Ярхо // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Серія : Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – 2009. – № 866. – С. 69–77.
3. Directory of Open Access Journals [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.doaj.org.
4. Стексова Т. И. Критические замечания в научном дискурсе Л. С. Выготского [Електронний ресурс] / Т. И. Стексова, М. А. Ковригина // Вестник Томского государственного университета . Филология. – 2009. – № 2 (6). – Режим доступу до журналу : www.sun.tsu.ru/mminfo/000063105/fil/06/image/06-005.pdf.
5. Балацька О. Л. Об'єкти критики в англомовній науковій статті / О. Л. Балацька // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Серія : Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – 2010. – № 930. – С. 91–96.
6. Бессонова О. Л. Оцінний тезаурус англійської мови : когнітивно-гендерні аспекти : [монографія] / Ольга Леонідівна Бессонова. – Донецьк : ДонНУ, 2002. – 362 с.
7. WordNet 3.0. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wordnetweb.princeton.edu/perl/webwn>.
8. Visual Thesaurus [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.visualthesaurus.com>.
9. Collins English Dictionary. – Glasgow : Harper Collins Publishers, 2006. – 1040 p.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Il'chenko O. M. Etyket anglo-movnogo naukovogo dyskursu [Etiquette in the English Scientific Discourse] / Olga Mykhailivna Il'chenko. – K. : Politekhnik, 2002. – 288 s.
2. Yarkho A. V. Model' struktorno-funktsionalnogo analizu komponenta ACKNOWLEDGEMENTS v suchasnomu anglo-movnomu naukovomu dyskursi [The Model of the Structural-Functional Analysis of the ACKNOWLEDGEMENTS Component in the Contemporary Anglo-American Scientific Discourse] / A. V. Yarkho // Visnyk Kharkiv'skogo natsionalnogo universytetu im. V. N. Karazina [Kharkiv National University Journal Named after V. N. Karazina]. – Seriya : romano-germans'ka filologia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov. – 2009. – № 866. – S. 69–77.
3. Directory of Open Access Journals [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : www.doaj.org.
4. Steksova T. I. Kriticheskiye zamechaniia v nauchnom diskurse L. S. Vygotskogo [Critical Remarks in the L. S. Vygotsky's Scientific Discourse] [Elektronnyi resurs] / T. I. Steksova, M. A. Kovrigina // Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Filologia [Tomsk State University Journal. Philology]. – 2009. – № 2 (6). – Rezhym dostupu do zhurnalu : www.sun.tsu.ru/mminfo/000063105/fil/06/image/06-005.pdf.
5. Balats'ka O. L. Ob'iekty krytyky v anglo-movnii naukovii statii [Objects of the Critics in the English Language Scientific Article] / O. L. Balats'ka // Visnyk Kharkiv'skogo natsionalnogo universytetu im. V. N. Karazina [The Kharkiv National University Journal Named after V. N. Karazina]. – Seriya : romano-germans'ka filologia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov. – 2010. – № 930. – S. 91–96.
6. Bessonova O. L. Otsynnyi tezaurus angliiskoi movy : kognityvno-genderni aspekty [Evaluative Thesaurus of the English Language : Cognitive and Gender Aspects] : [monografiia] / Olga Leonidivna Bessonova. – Donetsk : DonNU, 2002. – 362 s.

7. WordNet 3.0. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://wordnetweb.princeton.edu/perl/webwn>.
8. Visual Thesaurus [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.visualthesaurus.com>.
9. Collins English Dictionary. – Glasgow : Harper Collins Publishers, 2006. – 1040 p.

Матеріал надійшов до редакції 26.01. 2012 р.

***Балацкая Е. Л. Эксплицитные средства выражения критики
(на материале научных статей).***

Статья посвящена анализу одного из компонентов англоязычной научной статьи – жанра научного дискурса – а именно, критике, объективированной в высказываниях негативной оценки. Внимание сосредоточено на эксплицитных лексических средствах объективации негативной оценки. Выявлено, что наиболее распространенными среди них являются прилагательные, за ними следуют существительные и глаголы, представленные значительно меньше, а наименее типичными средствами являются наречия. Наличие негативно-оценочного значения изучено с опорой на лексикографические источники, путем установления связи между конкретной номинацией и ее гиперонимом (bad).

***Balats'ka O. L. The Explicit Evaluative Means in Criticism
(on the Material of the English Language Scientific Articles).***

The article analyzes one of the components constituting the English language scientific article – a genre of scientific discourse – namely, the critics, realized in the negative evaluative utterances. The research focuses on the explicit lexical means that express negative evaluation. The most typical of them appeared those represented by adjectives, followed by nouns and verbs that are presented by considerably smaller numbers, while the least typical are adverbs. The negative evaluative meaning was established with the help of the lexicographical sources which made it possible to reveal the correlation between a certain lexical unit and its hyperonym (bad).